

اثر رشدبخشی بر اشتغال زنان در ایران (با استفاده از روش داده-ستانده)

دکتر ابراهیم شبانی

عضو هیأت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

دکتر زهرا افشاری

عضو هیئت علمی دانشکده علوم اداری و اقتصاد دانشگاه الزهرا (ع)

چکیده

با توجه به طبیعت متفاوت توابع تولید در بخش‌های مختلف اقتصاد، رشد این بخشها اثر متفاوتی بر اشتغال خواهد داشت از سوی دیگر، با توجه به تجزیه بازار کار بر حسب جنسیت، رشد این بخشها اثر متفاوتی بر خلق شغل برای زنان بر جای می‌گذارد.

در این مقاله با استفاده از روش داده-ستانده به محاسبه ضریب اشتغال زنان در بخش‌های مختلف اقتصاد بر حسب میزان سواد و مهارت در دو بخش دولتی و خصوصی پرداخته شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به ساختار فعلی بخش خصوصی، تداوم این فرایند در ایجاد شغل برای زنان با آموزش متوسط و پایین تر اثر مثبت دارد، ولی اثر آن در خلق شغل برای زنان دارای تحصیلات عالی محدود است، به علاوه، بخش صنعت (منسوجات) بالاترین ضریب اشتغال را برای زنان بی سواد دارا می‌باشد. در مورد زنان با تحصیلات متوسطه بخش بهداشت و در مورد زنان دانش آموخته دو بخش آموزش عالی و آموزش و بهداشت دارای بالاترین ضریب اشتغال می‌باشند.

کلید واژه‌ها

زنان / رشدبخشی / خلق شغل / ضریب اشتغال / خصوصی‌سازی

هدقهه

در ادوار مختلف تاریخی و در پهنه اقتصاد ملل مختلف اعم از توسعه یافته و توسعه نیافته، نحوه هایی از تقسیم کار بر حسب جنسیت تجربه شده است. این تقسیم کار تنها محدود به فضای خانه نیست، بلکه به موازات تقسیم کارخانگی (کار بدون دستمزد)، یک تقسیم کار بر حسب جنسیت در کار بازاری (با دستمزد) وجود دارد. توزیع مردان و زنان در ساختار اشتغال تصادفی نیست، بلکه توزیع نیروی کار مردان و زنان متفاوت است (مشاگل زنانه، مردانه و مختلف). مشاغل زنانه عمدهاً کمتر به سرمایه‌گران مجذب هستند، سودآوری کمتری دارند، تا حدودی موقتی و نامن هستند، دورنمای پیشرفت کمتری دارند و دستمزد کمتری کسب می‌کنند (Pagan, 2001). اینها ویرگیهایی هستند که موقعیت شغلی زنان را مشخص می‌سازند. هر کوشش در تجهت رفع تبعیض و گسترش عدالت باید نظری به این ویرگیها داشته باشد.

با توجه به طبیعت متفاوت توابع تولید در بخش‌های مختلف اقتصاد، قدرت خلق شغل بخش‌های مختلف اقتصاد متفاوت است. از سوی دیگر، با توجه به تجزیه بازار کار بر حسب جنسیت، اثر رشد بخش‌های مختلف اقتصاد بر اشتغال زنان و مردان متفاوت است.

در این مقاله ابتدا مروری خواهیم داشت بر مبانی نظری اشتغال زنان، سپس به بررسی ساختار اشتغال زنان در ایران می‌پردازیم. در بخش سوم بالاستفاده از روش داده ستانده به محاسبه ضریب اشتغال زنان در بخش‌های مختلف بر حسب میزان سواد و مهارت در بخش‌های خصوصی، تعاونی و دولتی می‌پردازیم بخش آخر مقاله به تجزیه و تحلیل نتایج و پیشنهادات اختصاص دارد.

مدلهای تبیین

با توجه به تفاوت‌های موجود در ساختار اشتغال زنان و مردان، اقتصاددانان جهت بررسی بازار کار زنان به ارائه مدل‌های تکمیلی پرداخته‌اند.

۱- غیر کلاسیک

این مدل عامل اساسی وضع نامطلوب زنان را در نظام اقتصادی، موقعیت پایین آنها در نظام اجتماعی و فرهنگی می‌داند و سلطه مردان و تبعیت زنان را به عنوان ویرگی

پایدار تمامی جوامع می‌پندارد (Delphy and Hartman, 1977) و تقسیم کار بر حسب جنسیت را حاصل مردسالاری می‌داند.

۲- مدل رادیکال‌ها

این مدل ساختار متفاوت کار زنان و مردان را به نظام سرمایه‌داری مرتبط می‌داند. در این مدل اقتصاد را به دو بخش اولیه و ثانویه تقسیم می‌کنند. بخش اولیه با هدف به حداکثر رساندن ظرفیت کارا عمل می‌کند؛ در نتیجه سعی در استخدام نیروی کار ماهر و پایدار دارد. این بخش (نیروی کار ماهر و پایدار) کمتر تحت تأثیر نوسانات اقتصادی است و نوسانات اقتصادی بیشتر بخش ثانویه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در یک بازار دوگانه، زنان در بخش ثانویه کار می‌کنند، از این رو آسیب‌پذیرترند (Edward, Cordon a, b 1983).

۳- مدل نئوکلاسیک

اقتصاددانان نئوکلاسیک در چارچوب تئوری رفتار عقلایی و به حداکثر رساندن مطلوبیت، سعی در بیان این تفاوت دارند. نئوکلاسیک‌ها در این مقوله با این سؤال شروع می‌کنند که چرا زنان وارد بازار کار می‌شوند. پاسخ این است که آنها انتخاب دیگری را دارند و آن در خانه ماندن است.

مسئله چگونگی انتخاب بین کار خانگی و کار بازاری و یا برخورداری از فراغت، موضوع مورد توجه و تحلیل این اقتصاددانان است. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که عرضه نیروی کار زنان متفاوت از مردان است (Heckman, 1983). نئوکلاسیک‌ها افزایش بلندمدت عرضه نیروی کار زنان را ناشی از جایگزینی بین سه عامل کار خانگی، کاربازاری و فراغت می‌دانند (باید توجه داشت که در مورد کار مردان بین دو عامل کار بازاری و فراغت جایگزینی انجام می‌شود و کار خانگی نقش چندانی ندارد) (Kjilling worth, 1986)، لذا تقاضای فراغت زنان با کشش‌تر از تقاضای فراغت مردان است؛ زیرا زنان دو جایگزینی برای فراغت دارند (کارخانگی و کاربازاری) در حالی که مردان یک جایگزین دارند. با پیشرفت تکنولوژی وسائل خانگی که عمدتاً از نوع صرفه‌جویی در زمان بوده است، کار خانگی کاهش یافته و در نتیجه کار بازاری جایگزین آن شده است (World Bank, 1995). برخی تحقیقات نشان می‌دهد که کاهش کار غیربازاری محدود بوده است، بلکه فراغت جایگزین آن شده است. به عبارتی، افزایش مشارکت زنان به

قیمت کاهش اوقات فراغت و رفاه آنان بوده است (Cowan, 1983; Hartman, 1981).

۴- مدل جدید اقتصاد خانواده

از آنجاکه نظریه نئوکلاسیک اقتصاد خرد مبتنی بر تصمیمات فردی است، لذا مورد انتقاد قرار گرفته است (Becker, 1981). با ارائه دیدگاه جدید اقتصاد خانواده نظریه مطلوبیت خانواده جایگزین مطلوبیت فرد می‌شود، به عبارت دیگر خانواده به دنبال به حداکثر رساندن مطلوبیت است. در این دیدگاه، تمامی تصمیمات خانواده در این چارچوب اتخاذ می‌شوند. در این نوع تحلیل بین تصمیمات عرضه کار زن و تصمیمات مصرف همبستگی وجود دارد، لذا بین مسئولیت اولیه زن برای کار خانگی و مشارکت ناپیوسته و محدود در بازار کار همبستگی وجود دارد. هر چند مزیت این مدل حرکت از فرد به سمت خانواده است، با وجود این ایراد اساسی آن عدم توجه به ترجیحات افراد خانواده می‌باشد. لذا باید یک مجموعه قوانین برای وزن دادن به ترجیحات افراد خانواده ارائه شود. در اینجا ترجیحات خانواده توسط نماینده خانواده [دیکتاتور خیرخواه اقتصاد رفاه] اتخاذ می‌شود. این دیدگاه با تجربید از تضادها، تصمیم‌گیری، فرد و خانواده را به هم مرتبط می‌کند.

فمنیست‌ها (1979) معتقدند که «دیکتاتور خیرخواه» همان شکل مسلط مردسالاری در سازمان خانواده است. آنها اعتقاد دارند با ارائه مدل‌های چانه زنی روابط خانواده می‌توان بر این مشکل فائق آمد.

در این مدل تقسیم کار براساس برتری نسبی انجام می‌شود، بدین نحو که مردان چون درآمد بیشتری دارند نان آور خانواده هستند و زنان چون درآمد کمتری کسب می‌کنند (به علت بچه دار شدن و مراقبت از فرزند مجبور به ترک کار می‌شوند، لذا از بهره‌وری بالاتر در کار خانگی و بهره وری کمتر در کار بازاری برخوردارند. در نتیجه، این تقسیم کار خانگی براساس برتری نسبی، زنان را (خصوصاً متاهل و دارای فرزند) به دنبال کارهای انعطاف‌پذیر و اشتغال نیمه وقت سوق می‌دهد، بنابراین تابع عرضه کار زنان بی ثبات‌تر از مردان است (Brown, J., 1999).

۵- مدل سرهایه انسانی

به طور خلاصه، هر چند نئوکلاسیک سعی در تبیین علل تفاوت حرفه‌ای زنان و مردان دارد با وجود این تمایلات فرهنگی در انتخاب رشته تحصیلی -که عاملی جهت

گرایش به سمت مشاغل خاص می‌باشد - را مورد توجه قرار نداده است. این موضوع در نظریه سرمایه انسانی مورد توجه قرار گرفته است. در تئوری سرمایه انسانی، توزیع متفاوت زنان و مردان در ساختار اشتغال مربوط به الگوی متفاوت تحصیل سرمایه انسانی است. به عبارت دیگر، این توزیع متفاوت مربوط به قبل از ورود به بازارکار می‌باشد. به علاوه، نقش زن به عنوان مادر و همسر بر کارایی او از طریق تحصیل سرمایه انسانی کمتر اثرگذاشته است. همچنین اگر زن مسئولیت اول خود را خانواده بداند، کمتر متعهد به کار می‌شود، لذا گرایش به کار نیمه وقت، گرایش به مرخصی و ترک داوطلبانه شغل دارد. در نتیجه به سمت مشاغلی روی می‌آورد که قدرت انطباق آن مشاغل با الگوهای رفتاری و ویژگیهای زندگی او بیشتر باشد (Blau, D, 1998). به علاوه، این تئوری با بررسی رفتار عقلایی به حداقل رساندن مطلوبیت (Ploacheck, 1979) نتیجه می‌گیرد که زنان مشاغلی را انتخاب می‌کنند که در دوره عدم مشارکت (بارداری، مراقبت از فرزند و...).

امکان از دست دادن آن کمتر باشد و همچنین در دوره عدم مشارکت، مهارت‌های کسب شده آنها کمتر مستهلک گردد (Beller, 1982, England, 1983). اینها، تفاوت‌هایی در ترجیحات و سلیقه‌ها و متغیرهای برون‌زا نسبت به اقتصاد هستند و خارج از فضای اقتصاد تعیین می‌شوند (Blanchard, 1998).

بدیهی است که عوامل فوق به تنهایی و بدون توجه به تفاوت‌های تاریخی و فرهنگی بازارکار، علت تفاوت در ساختار بازارکار را تبیین نمی‌کنند، از این رو این عوامل باید مورد بررسی قرارگیرند. تقسیم پذیری بازارکار مربوط به نقش تولید اجتماعی زن است.

تقسیم‌پذیری ممکن است براساس آداب و رسوم باشد (مثلاً این شغل برای زن مناسب است و آن دیگری مناسب نیست، یا زن باید مهارت‌های متفاوتی از مردان کسب کند). تمامی این عوامل باعث تمرکز زنان در مشاغل خاصی شده است، مشاغلی که به مهارت کمتر نیاز دارد، کار برتر است و کارایی پایین‌تری دارد و در نتیجه دستمزد کمتری دارد (bergman, 1971). فرضیه تقسیم‌پذیری می‌گوید که یک کارفرمای عاقل برای مقابله با بی‌ثباتی عرضه کار زنان، با پرداخت دستمزد کمتر و استخدام زنان در مشاغل غیر حساس پاسخ می‌گوید.

ساختار بازدید کار زنان در ایران

بنابر دلایلی که به آن پرداخته شد، ساختار استغالت زنان متفاوت از مردان است. در ایران براساس نتایج سرشماری سال ۱۳۷۵ (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۶)، تنها در صنعت تولید منسوجات بیش از نیمی (۵۸/۷۶ درصد) از کارکنان آنان را زنان تشکیل می‌دهند. در سایر بخشها کمتر از ۱۰ درصد نیروی کار به زنان اختصاص دارد (به جز بیمه و بازنشستگی). (جدول ۱، ستون اول).

ستون دوم جدول (۱) نشان می‌دهد که ۱۶/۶۲ درصد از زنان در بخش کشاورزی، ۳۳/۰۳ درصد در صنعت، ۰/۲۷ درصد در معدن، ۰/۹ درصد در ساختمان و بقیه زنان (حدود ۵۰ درصد) در بخش خدمات به کار استغالت داشته‌اند. بدین ترتیب، بخش خدمات مهمترین بخش جذب کننده زنان بوده است. در بخش خدمات نیز سه زیربخش آموزش، بهداشت و امور عمومی در مجموع بیش از ۹۴/۳ درصد شاغلین زن بخش خدمات را به خود اختصاص داده‌اند. در بخش صنعت ۸۵/۶ درصد از زنان در منسوجات، ۵/۳۱ درصد در صنایع پوشاک و ۳/۱۴ درصد در بخش مواد غذایی به کار مشغول بوده‌اند. این سه بخش در مجموع ۹۴/۱ درصد شاغلین زن در صنعت را شامل می‌شوند. شرکت زنان در سایر بخش‌های صنعت بسیار ناچیز (و در مجموع حدود ۵/۹ درصد) است.

در بخش فعالیتهای کشاورزی، قسمت عمده زنان (۹۹/۸ درصد) در کشاورزی و شکار و خدمات وابسته به آن استغالت دارند. سایر بخشها (جنگلداری و ماهیگیری) درصد ناچیزی از استغالت زنان را تشکیل می‌دهند. بخش‌های آب و برق و ساختمان با جذب ۰/۹ و ۰/۳۱ درصد از زنان شاغل سهم ناچیزی در استغالت زنان دارند.

به طور کلی حدود ۸۳/۳۹ درصد زنان شاغل به ترتیب در بخش‌های منسوجات (۲۸/۳۳ درصد)، آموزش (۲۶/۳ درصد)، کشاورزی (۱۶/۶۲ درصد)، بهداشت (۶/۷۳ درصد) و اداره امور عمومی (۵/۵۹ درصد) به کار استغالت دارند و مابقی (۱۶/۶۹ در سایر بخش‌های اقتصاد کار می‌کنند. از این رو توزیع استغالت زنان بسیار ناهمگن و تنها در تعدادی محدود از مشاغل متتمرکز است.

ساختار لشغال زنان بر حسب سواد

براساس نتایج سرشماری سال ۱۳۷۵، در مجموع ۷۹/۹ درصد زنان شاغل باسواد و ۲۰/۱

در صد بی‌سواد هستند. از مجموع شاغلان با سواد ۲۲ درصد دارای تحصیلات عالی، ۲۱/۱ درصد دارای تحصیلات متوسطه، ۸/۱ درصد دارای تحصیلات راهنمایی و ۱۸/۹ درصد دارای تحصیلات ابتدایی می‌باشند (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵).

جدول (۲) نشان می‌دهد که ۵۸/۹۲ درصد شاغلین بخش کشاورزی بی‌سوادند. در بخش‌های آب و برق بیش از ۸۰ درصد شاغلین زن تحصیلات بیش از متوسطه دارند. در بخش ساختمان نیمی بی‌سواد و یا دارای تحصیلات ابتدایی هستند. در بخش اداره امور عمومی، آموزش و بهداشت بیش از ۹۰ درصد تحصیلات متوسطه و عالی دارند و در بخش هتل و رستوران ۷۶/۳ درصد با سواد هستند.

اثر رشدبخشی بر اشتغال زنان

با توجه به اینکه توزیع اشتغال زنان کاملاً ناهمگن است و زنان در مشاغل محدودی متمرکز هستند، از این رو رشد بخش‌های مختلف آثار متفاوتی بر اشتغال به طور کلی و بر اشتغال زنان به طور اخص بر جای می‌گذارد. در این مقاله می‌خواهیم اثر رشد بخش‌های مختلف را بر اشتغال زنان (ضریب اشتغال‌بخشی زنان) به دست آوریم.

برای این منظور از روش داده - ستانده استفاده می‌کنیم. در این روش از تابع تولید لئونتیف استفاده می‌شود. ویزگی تابع مزبور این است که هر یک از عوامل تولید با یک نسبت ثابت در تولید به کار می‌رond، جایگزینی بین عوامل تولید وجود ندارد، برای هر صنعت یک فن آوری وجود دارد، بازدهی ثابت به مقیاس وجود دارد و بخش‌های مختلف دارای فن آوری متفاوت هستند، لذا تابع تولید در هر بخش متفاوت از بخش دیگر است با توجه به طبیعت متفاوت تابع تولید در هر بخش، ضریب اشتغال (کارگر به کار رفته برای یک واحد تولید) هر بخش متفاوت است (افشاری، ۱۳۸۰).

بخش‌های دارای ضریب اشتغال بالا را کاربر می‌گویند. در این مقاله با استفاده از جدول ۱۵×۱۵ داده - ستانده اقتصاد ایران (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۶) به محاسبه ضریب اشتغال بخش‌های مختلف اقتصاد و ضریب اشتغال بخش زنان پرداخته‌ایم. همچنین برای اینکه اثر یک درصد رشد اقتصاد بخشها را بر اشتغال زنان در سطوح مختلف تحصیلی (بی‌سواد، ابتدایی، ... عالی) محاسبه کنیم، ضریب اشتغال‌بخشی بر حسب سواد نیز محاسبه شده است. ضریب اشتغال زنان بر حسب بخش (خصوصی، دولتی) و بر حسب

مهارت (متخصصین، تکنسین‌ها، مدیران عالی رتبه، صنعتگران، کارگران ماهر کشاورزی، کارگران ساده و...) نیز محاسبه شده است. مدل به کار رفته به قرار زیراست:

$$y_i = \min \left(\frac{k_i}{V_i}, \frac{l_i}{U_i} \right)$$

$$V_i = \frac{k_i}{y_i} \quad \text{سرمایه } k \text{ و نیروی کار}$$

$$U_i = \frac{L_i}{y_i} \quad i = 1, 2, \dots, 15 \quad \text{تولید}$$

V_i = مقدار سرمایه به کار رفته برای یک واحد تولید در بخش i

V_i = مقدار کارگر به کار رفته برای یک واحد تولید (ضریب اشتغال) در بخش i

برای یافتن ضریب اشتغال زنان، از رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$V_{Fi} = v_i \times F_i$$

V_{Fi} = ضریب اشتغال زنان در بخش i

F_i = نسبت اشتغال زنان در بخش i

برای یافتن ضریب اشتغال زنان در هر بخش بر حسب سواد از رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$V_F \cdot E_{iy} = VFi \times E_{ij} \quad j = 1, 2, \dots, 6$$

E_i = نسبت آموزش زنان در بخش i

۱- بی‌سواد ۲- باسواد ۳- ابتدایی

۴- راهنمایی ۵- متوسطه ۶- عالی

برای یافتن ضریب اشتغال زنان بر حسب مهارت

$$VFSiy = VFi \times Siy$$

$$y = 1, 2, \dots, 9$$

$S_i = \text{نسبت مهارت زنان در بخش } i$

- ۱- قانونگذاری و مدیران
- ۲- زنان متخصص
- ۳- تکنسین‌ها
- ۴- کارمندان امور دفتری
- ۵- کارکنان خدماتی و فروشنده‌گان
- ۶- کارگران ماهر کشاورزی
- ۷- کارگران ماهر صنعتی
- ۸- متصدیان امور دفتری
- ۹- کارگران ساده

برای یافتن ضریب اشتغال بخشی زنان بر حسب بخش خصوصی، دولتی و تعاونی به ترتیب از رابطه‌های زیر استفاده شده است:

$$V(F.P_i) = VF_i \times P_i$$

$P_i = \text{درصد اشتغال زنان در بخش خصوصی}$

$$V(F.PU_i) = VF_i \times PU_i$$

$PU_i = \text{درصد اشتغال زنان در بخش دولتی}$

$$V(F.CO_i) = VF_i \times CO_i$$

$CO_i = \text{درصد اشتغال زنان در بخش تعاونی}$

نتایج محاسبات در جداول ۳ تا ۶ آمده است.

هر چه ضریب اشتغال بخشی بالاتر باشد، بخش کار برتر است و لذا رشد آن بخش موجب خلق شغل بیشتر می‌شود. همان طور که جدول (۳) نشان می‌دهد، بخش آموزش (۰/۶۹)، اداره امور عمومی و دفاع (۰/۴۸)، بهداشت و مددکاری اجتماعی (۰/۴)، آب و برق و گاز (۰/۳۸)، به ترتیب کاربرترین بخشها می‌باشند. لذا رشد این بخشها به ترتیب بیشترین اثر را بر اشتغال (خلق شغل) دارد. ضریب اشتغال سایر بخشها از ۰/۱ کمتر است. با توجه به مطالب بخش قبل، قدرت خلق شغل این بخشها برای زنان و مردان یکسان نیست؛ از این رو به محاسبه ضریب اشتغال بخشی زنان نیاز دارد.

ضریب لشتعال بخشی زنان

با استفاده از ستون (۱) جدول (۳) و جدول (۱) می‌توان ضریب اشتغال بخشی زنان را بدست آورد. (ستون ۲ جدول ۵). همان طور که ملاحظه می‌شود، ضریب اشتغال

بخشی زنان متفاوت از ضریب اشتغال کل اقتصاد است. بالاترین ضریب اشتغال زنان به ترتیب مربوط به آموزش (۰/۳۰۳) و بهداشت و مددکاری (۰/۱۵۹) می‌باشد. از این رو رشد این دو بخش می‌تواند اثر قابل توجهی بر اشتغال زنان داشته باشد. بعد از این دو بخش، بخش‌های واسطه‌گری‌های مالی (۰/۰۳۳) و اداره امور عمومی و دفاع (۰/۰۳) قرار دارند.

ضریب اشتغال بخشی زنان (خصوصی، دولتی و تعاونی)

با توجه به پراکنده‌گی متفاوت زنان در بخش‌های دولتی، خصوصی و تعاونی، ضریب به دست آمده در فوق قادر به تبیین نقش بخش‌های مذکور در جذب زنان نمی‌باشد؛ از این رو مبادرت به محاسبه ضریب اشتغال بر حسب بخش‌های خصوصی، دولتی و تعاونی نموده‌ایم. بیشترین ضریب اشتغال زنان در بخش خصوصی مربوط به آموزش (۰/۱۲۴)، بهداشت و مددکاری (۰/۰۲۷) و صنعت و کشاورزی می‌باشد. بقیه بخشها سهم ناچیزی در جذب زنان (جدول ۳، ستونهای ۴، ۳ و ۵) داشته‌اند.

ستون چهارم جدول (۳)، ضریب اشتغال زنان در بخش دولتی را نشان می‌دهد. به طوری که ملاحظه می‌شود، در این بخش نیز دو بخش آموزش (۰/۰۲۶) و بهداشت (۰/۱۲۳) بالاترین قدرت جذب زنان را داشته‌اند. بخش‌های واسطه‌گری‌های مالی (۰/۰۳)، اداره امور عمومی و دفاع، آب و برق و... در مراتب بعدی قرار دارند. سهم سایر بخشها ناچیز است.

با توجه به سهم ناچیز بخش تعاونی در کل کشور، ضرایب اشتغال مربوط به این بخش کوچک است، لذا در بخش آموزش و بهداشت بالاترین ضرایب را دارا می‌باشد (ستون ۵ جدول ۳).

ضریب اشتغال بخشی زنان بر حسب درجه همارت

بیشترین ضریب جذب زنان در سمت قانونگذار و مدیر به ترتیب مربوط به بخش آموزش (۰/۱۴۲)، بهداشت و مددکاری (۰/۲۵۳۴)، اداره امور عمومی و دفاع، واسطه‌گری‌های مالی، صنعت و خدمات عمومی می‌باشد. سهم بقیه بخشها ناچیز است (ستون ۱ جدول ۶). بالاترین ضریب اشتغال زنان متخصص به ترتیب مربوط به دو بخش آموزش (۰/۱۶۱) و بهداشت و مددکاری (۰/۰۷۳) می‌باشد. بعد از این دو بخش به ترتیب

اداره امور عمومی، واسطه‌گری‌های مالی و صنعت قرار دارند نقش سایر بخشها در جذب زنان متخصص ناچیز است (ستون ۲ جدول).

بیشترین ضریب اشتغال مربوط به زنان تکنسین به دو بخش آموزش (۰/۱۴۴) و بهداشت (۰/۰۷۶) تعلق دارد، لذا رشد دو بخش آموزش و بهداشت بیشترین خلق شغل را برای زنان متخصص و تکنسین (که عمدتاً دارای تحصیلات متوسطه و بالاتر هستند) (ستون ۲ جدول ۴).

کارمندان زن امور دفتری نیز با بیشترین ضریب در دو بخش آموزش (۰/۱۰۸) و بهداشت (۰/۰۶) به کار اشتغال دارند. بعد از این دو بخش، اداره امور عمومی و دفاع، واسطه‌گری‌های مالی، صنعت و ساختمان بیشترین قدرت جذب زنان این گروه را داشته‌اند (ستون ۴ جدول ۴).

کارکنان خدماتی و فروشنده‌گان بالاترین ضریب اشتغال را در بخش‌های بهداشت و مددکاری (۰/۰۷۲) و آموزش (۰/۰۵۹) دارا می‌باشند. سپس بخش‌های خدمات عمومی، اجتماعی و خانگی، اداره امور عمومی و دفاع و واسطه‌گری‌های مالی به ترتیب با بیشترین ضریب اشتغال، بیشترین قدرت را در خلق شغل برای زنان این گروه دارا هستند (ستون ۵).

در گروه کارکنان ماهر کشاورزی و صنعتی نیز دو بخش کشاورزی و صنعت بالاترین ضریب اشتغال را برای زنان داشته‌اند (ستونهای ۶ و ۷ جدول ۴).

بخش‌های آموزش و بهداشت و مددکاری به ترتیب مهمترین اثر را در خلق شغل برای زنان متصدی امور دفتری و اداری داشته‌اند، لذا رشد بخش‌های صنعت، واسطه‌گری‌های مالی، اداره امور عمومی و دفاع و کشاورزی نیز در جذب زنان به عنوان کارمندان امور دفتری و اداری موفق بوده است (ستون ۸ جدول ۴).

بخش‌های آموزش و بهداشت به ترتیب مهمترین مراکز جذب کارگران ساده زن بوده‌اند. علاوه بر این، بخش‌های کشاورزی، صنعت و اداره امور عمومی بخش‌های قابل توجهی در جذب کارگران ساده بوده‌اند (ستون ۹ جدول ۴).

ضریب لشتمان بخشی زنان بر حسب درجه سواد

نکته قابل توجه دیگر این است که اثر افزایش تولید (رشد بخشی) را در جذب زنان با درجات مختلف سواد و یا به عبارت دیگر ضریب اشتغال زنان را بر حسب درجه سواد

تعیین کنیم. از بررسی فوق، نتایج زیر به دست می‌آید.

بی‌سواد و دلایل تحصیلات ابتدایی

بخش‌های بهداشت (۰/۰۳۵۷) و صنعت (۱۰/۰) بالاترین ضریب اشتغال را برای زنان دارای تحصیلات ابتدایی داشته است (ستون ۳ جدول ۵). بخش‌های کشاورزی و صنعت دارای بالاترین ضریب اشتغال برای زنان بی‌سواد بوده است (به ترتیب ۰/۰۶۵ و ۰/۰۶). بعد از این دو بخش، بخش‌های بهداشت و آموزش با ضرایب اشتغال ۰/۰۲۹ و ۰/۰۱۷ بالاترین ضریب اشتغال را داشته است (ستون ۱ جدول ۵).

بیشترین ضریب اشتغال زنان دارای تحصیلات ابتدایی در بخش خصوصی مربوط به بخش صنعت (۰/۰۹۴۱) می‌باشد. سپس بخش‌های کشاورزی، بهداشت و آموزش از ضریب اشتغال بالاتری برخوردارند (جدول ۶).

در بخش دولتی، بهداشت و درمان دارای بالاترین ضریب اشتغال برای این گروه زنان بوده است. بعد از آن، آموزش، اداره امور عمومی و دفاع بالاترین قدرت جذب را در این زمینه داشته‌اند. در مجموع، بخش خصوصی دارای ضریب اشتغال بالاتری برای جذب این گروه زنان می‌باشد، لذا تداوم خصوصی سازی بر اشتغال زنان اثر مثبت دارد. (جدول ۶). در بخش خصوصی بیشترین ضریب اشتغال زنان مربوط به بخش‌های بهداشت و مددکاری، آموزش، اداره امور عمومی و دفاع بالاترین ضریب را دارا می‌باشند. بخش خصوصی نقش مهمی در جذب این گروه زنان داشته است.

آموزش متوسطه

در بخش خصوصی، بیشترین ضریب اشتغال زنان دارای آموزش متوسطه به بخش‌های آموزش، بهداشت و مددکاری، صنعت و خدمات عمومی و اجتماعی تعلق داشته و در بخش دولتی، آموزش و بهداشت، واسطه گریهای مالی و اداره امور عمومی و دفاع بیشترین قدرت خلق شغل را دارا می‌باشد، در مجموع، تقریباً دو بخش خصوصی و دولتی سهم یکسانی در جذب این گروه زنان داشته‌اند.

آموزش عالی

در مورد زنان دارای تحصیلات عالی، در بخش خصوصی دو بخش آموزش و بهداشت

بیشترین اثر را در جذب این گروه زنان داشته است. در بخش دولتی نیز نقش این دو بخش بالاترین بوده است. به علاوه، واسطه‌گری‌های مالی، اداره امور عمومی و آب و برق در دو بخش خصوصی و دولتی در جذب این گروه زنان موفق بوده است. در مجموع، بخش دولتی قدرت خلق بسیار بیشتری از بخش خصوصی در جذب این گروه زنان داشته است.

نتیجه‌گیری

به علت تقسیم کار موجود در خانواده، در یک مدل کار-فراغت، عرضه نیروی کار زنان ناشی از جایگزینی بین سه عامل کار خانگی، کار بازاری و فراغت می‌باشد، در حالی که درمورد کار مردان بین دو عامل کار بازاری و فراغت جایگزینی صورت می‌گیرد، از این رو تابع عرضه نیروی کار زنان تحت تأثیر این تفاوت‌ها قرار گرفته است. به همین جهت تابع عرضه کار عرضه کار زنان تحت تأثیر این تفاوت‌ها قرار گرفته است. به همین جهت تابع عرضه کار زنان بی ثبات‌تر از عرضه کار مردان است. زنان به دنبال مشاغل انعطاف‌پذیرتری هستند که خدشه کمتری به کار خانگی وارد کنند. به علت عوامل قره‌هنگی و غیره، زنان به رشته‌های خاص تحصیلی گرایش داشته‌اند. زنان به سمت مشاغلی گرایش دارند که در دوره عدم مشارکت (بازاری، زایمان و...) امکان از دادن آن کمتر باشد. زنان در ایران همانند بسیاری از کشورهای جهان به سمت مشاغل خاصی گرایش داشته‌اند، لذا توزیع اشتغال زنان کاملاً متفاوت از مردان است که در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته است. بخش خدمات با جذب نیمی از نیروی کار زنان، مهمترین بخش اشتغال زنان بوده است. در این بخش آموزش و بهداشت و مددکاری و اداره امور عمومی مهمترین زیر بخش‌های حوزه فعالیت زنان بوده‌اند. صنعت دومین بخش مهم در جذب بیش از $\frac{1}{3}$ زنان شاغل بوده است. توزیع زنان در صنعت بسیار ناهمگون است و منسوجات مهمترین بخش فعالیت زنان بوده است. پس از آن کشاورزی با جذب ۱۶/۶۲ درصد سومین بخش مهم در جذب زنان بوده است.

با توجه به طبیعت متفاوت توابع تولید در بخش‌های مختلف اقتصاد، قدرت خلق شغل بخش‌های مختلف متفاوت است. از سوی دیگر با توجه به تقسیم پذیری بازار کار بر حسب زنان و مردان، رشد بخش‌های مختلف اثرات متفاوتی بر اشتغال زنان بر جای می‌گذارد. محاسبه ضریب اشتغال زنان در بخش‌های مختلف اقتصاد بر حسب مهارت، سواد و www.SID.ir

خصوصی یا دولتی بودن و رتبه‌بندی آن، می‌تواند آثار اولویت‌های رشد بخشی برنامه‌های توسعه برای استغال زنان گروه‌های مختلف اقتصاد را نشان می‌دهد.

این مطالعه نشان می‌دهد که بالاترین ضریب استغال (قدرت ایجاد خلق شغل) برای زنان بی سواد مربوط به بخش صنعت و کشاورزی است. در مورد زنان دارای تحصیلات ابتدایی بخش‌های صنعت بالاترین قدرت خلق شغل را دارا می‌باشد. در مورد زنان دارای تحصیلات راهنمایی بخش بهداشت دارای بالاترین ضریب استغال است و دو بخش بهداشت و آموزش برای دانش‌آموختگان متوسطه و عالی بیشترین قدرت خلق شغل را دارا می‌باشد.

با توجه به منحنی عرضه بی ثبات‌تر نیروی کار زنان، تمایل بخش خصوصی به جذب زنان کمتر بوده است، لذا در صورتی که تمهیدات مناسبی اندیشه نشود، تداوم فرایند خصوصی سازی بر استغال زنان کمتر مؤثر است.

تمدید فرایند خصوصی سازی در خلق شغل برای زنان بی سواد و دارای تحصیلات کمتر از کسر متوسطه می‌تواند مؤثر باشد، ولی نقش بسیار محدودی در ایجاد فرصت‌های شغلی برای زنان با تحصیلات عالی دارد.

با توجه به رشد آموزش عالی از یک سو و مشارکت چشمگیر زنان در آموزش عالی و ارتقای میانگین تحصیلات در کشور ضرورت دارد که انتقالی در ساختار نیروی کار صورت گیرد. همچنین سمت‌گیری استراتژی توسعه کشور به توسعه مبتنی بر سرمایه انسانی می‌تواند در خلق شغل برای این دانش‌آموختگان مؤثر باشد. از سوی دیگر با توجه به ضرورت خصوصی سازی، از آنجاکه ساختار فعلی بخش خصوصی قدرت کافی جهت جذب نیروی کار با تحصیلات عالی راندارد، لازم است تجدید ساختاری در این بخش در جهت استفاده از نیروی متخصص صورت گیرد. همچنین جهت‌گیری آموزش کشور به سمت نیازهای بخش‌های مختلف اقتصاد می‌تواند در رسیدن به اهداف فوق مؤثر باشد.

با توجه به تابع عرضه انعطاف‌پذیر کار زنان، ایجاد تقاضای متناسب با آن ضروری است. بنابراین فراهم آوردن چارچوب قانونی لازم برای ایجاد مشاغل نیمه وقت می‌تواند نقش مهمی در استفاده کارا و موثر در جذب نیروی کار زنان و کاهش بیکاری آنان داشته باشد.

منابع

- Becker, G., 1981. **A Treatise on the Family**. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Beller, A. 1982. Occupational segregation by sex determinants and changes. **Journal of Human Resource**. 17(3), Fall, 371-92.
- Bergmarn, R. R. 1971. The effect on white incomes of discrimination in employment. **Journal of Political Economy**. 41 (2) Mar-Apr, 294-313.
- Blanchard, O, 1998, **Employment Protection and Unemployment**, Mimeo, MIT.
- Blau, F. D. , **Trends in the well-being of american women, 1970-1995**, **Journal of economic Literature**. 36 (1998). 112-65.
- Brown, J.C, Pagan, J.A.(1999) Occupational Attainment and Gender Earnings Differentials in Mexico, **Industrial Labor Review** 53, no.1 (1999): 123-35
- Cowan , A. **More work for mother**, Newyork: Basic Books.
- Delphy, C. 1977. **The main Enemy: A materyalist analysis of women oppression** London; women Research Center.
- England, P. 1983. The Failure of Human Capital Theory to Explain Occupational Job Seggregation. **Journal of Human Resource** 17 (3), Ffall 358-70.
- Goldin, C, 1983b, **Life cycle labor force participation of married women: working paper**, No, 1251. Cambridge, Mass.
- 1984, The historical evolution of female earning functions and occupations. **Explorations in Economic History** 21, 1-27.
- Goldin, C. and Sokoloff , K. 1982. Women, Children and Industrialization in the Early Republic, **Journal of Economic History** 42, 741-74.
- Gronau, R. 1973. **The intrafamily allocation of time: the value of the www.SID.ir**

housewives time AER. 63, 634-51.

Hartman, H.I.1981. **The family as the locus of gender, class and political struggle: the example of housework.** signs 6, 366-8.

Heckman, J. 1976. A life cycle model of earning, learning and onsumption.**Journal of political Economy** 84, supplement, S11-S44.

_____. 1983 A Partial Survey of Recent Research on the Labor Supply of Women. **American Economic Review** 68, supplement. 200-7

Killingsworth, M.R. and Heckman, J.J. 1986. **Female Labor Supply: A survey . In Handbook Of labor Economics**, ed.o. Ashenfelterand R. Layard, New York: North-Holland , 103-204

Pagan , J . a., Sanchez, Suzana, 2000 , **Gender Diffrences in Labor Market decision: Evidence from Rural Mexico. Economic Development and Cultural Change**, no. 48., 573-618.

Polacheck, S. 1979. **Occupational segregation among women: theory evidence and prognosis, women in the labor market**, ed. C.B. Lloyd, E.S. Andrew and C.L. Gilory, New York: Columbia University Press, 137-57.

World Bank, **World Development Report 1995: Workers in an Integrating world**, New York: Oxford University Press, PP. 44.

افشاری، زهرا. برنامه ریزی اقتصادی. تهران: سمت، ۱۳۸۰.

مرکز آمار ایران. نتایج تفصیلی سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۷۵، شماره ۱. سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۶.

مرکز آمار ایران، جداول داده - ستانده سال ۱۳۷۰؛ سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۶.

پیوستها

جدول (۱) - رتبه بندی بخشها بر حسب درصد حضور زنان

درصد زنان در کل شاغلین بخش	درصد نسبت به کل شاغلین زن	ردیف
۵۸/۷۸.....	۲۸/۳۳.....	۱
۴۴/۱۳.....	۲۶/۰۳.....	۱۸
۴۴/۱۳.....	۶/۷۳.....	۲
۲۷/۲۲.....	۱/۶۳.....	۳
۲۱/۸۹.....	۰/۱.....	۴
۱۹/۳۶.....	۰/۰۲.....	۵
۱۸/۳۷.....	۱/۷۵.....	۶
۱۸/۳۴.....	۲/۳۳.....	۷
۱۵/۷.....	۰/۱۵۴.....	۸
۱۵/۱۹.....	۰/۰۸.....	۹
۱۴/۹.....	۰/۱.....	۱۰
۱۴/۶۳.....	۰/۰۵.....	۱۱
۱۴/۴۱.....	۰/۱۲.....	۱۲
۱۱/۶۱.....	۰/۰۱.....	۱۳
۱۰/۰۶.....	۰/۰۶.....	۱۴
۱۰/۰.....	۰/۰۵.....	۱۵
۹/۹۴.....	۰/۴۵.....	۱۶
۹/۱.....	۰/۰۷.....	۱۷
۸/۸۹.....	۰/۷۷.....	۱۹
۸/۸۹.....	۱۶/۶۲.....	۲۰
۸/۸.....	۰/۶۸.....	۲۱
۸/۱۲.....	۰/۶۶.....	۲۲
۷/۲۱.....	۰/۱۵.....	۲۳
۷/۲۵.....	۰/۱۲.....	۲۴
۶/۰۵۵.....	۰/۱۶.....	۲۵
۶/۰۵۸.....	۰/۳۱.....	۲۶
۶/۰۲۳.....	۰/۲۸.....	۲۷

ادامه جدول (۱)

درصد نسبت به کل شاغلین زن	درصد زنان در کل شاغلین بخش	
۱/۰۴.....	۵/۹۱.....	۲۸
۰/۰۱.....	۵/۳۳.....	۲۹
۰/۱۷.....	۵/۲۲.....	۳۰
۰/۲۱.....	۵/۱.....	۳۱
۰/۱۲.....	۴/۶۷.....	۳۲
۰/۰۴.....	۴/۵۵.....	۳۳
۰/۰۵.....	۳/۸۲.....	۳۴
۰/۴۳.....	۳/۶۳.....	۳۵
۰/۰۴.....	۳/۶۹.....	۳۶
۰/۱۹.....	۳/۵۹.....	۳۷
۰/۰۹.....	۲/۱.....	۳۸
۰/۰۶.....	۲/۲۵.....	۳۹
۰/۰۸.....	۲/۱.....	۴۰
۰/۱۴.....	۲/۹۳.....	۴۱
۰/.....	۲/۴۴.....	۴۲
۰/۰۲.....	۲/۲۹.....	۴۳
۱/۰۶.....	۲/۲.....	۴۵
۰/۰۵.....	۲/۱۸.....	۴۶
۲/۱۶.....	۲/۱.....	۴۷
۰/.....	۲/۰۸.....	۴۸
۰/۰۷.....	۱/۹۱.....	۴۹
۰/۰۹.....	۱/۸۶.....	۵۰
۰/۰۱.....	۱/۸.....	۵۱
۰/۹۹.....	۱/۸.....	۵۲
۰/۱۱.....	۱/۷۷.....	۵۳

- ۱- تولید منسوجات
- ۲- بهداشت و...
- ۳- سایر خدمات
- ۴- بیمه و...
- ۵- تولید ماشین آلات اداری و...
- ۶- تولید پوشاسک و...
- ۷- سایر فعالیتهای خدمات عمومی و...
- ۸- فعالیتهای تفریحی و...
- ۹- تولید فلزات اساسی
- ۱۰- حمل و نقل هوایی
- ۱۱- تولید رادیو و تلویزیون...
- ۱۲- تحقیق و توسعه
- ۱۳- فعالیتهای جنبی، واسطه گری های مالی
- ۱۴- تولید وسایل اپتیکی و...
- ۱۵- تولید محصولات حاصل از توتون و...
- ۱۶- سایر فعالیتهای کسب و کار
 - کامپیوتر و...
 - آموزش
- ۱۹- واسطه گری های مالی
- ۲۰- کشاورزی و...
- ۲۱- مستغلات و اجاره
- ۲۲- واسطه گری های مالی بجز بیمه و...
- ۲۳- تولید ماشین آلات و... طبقه بندی نشده
 - چاپ و...
 - آژانس های مسافرتی
 - پست و مخابرات
 - مواد شیمیایی
 - دفاع و...
 - مواد غذایی و...
 - دفع زباله و
 - تولید ماشین آلات مولد برق و...
 - فعالیتهای سازمانهای دارای عضو

- ۳۳- استخراج نفت و...
- ۳۴- حمل و نقل آبی
- ۳۵- توزيع آب
- ۳۶- جنگلداری و...
- ۳۷- زغال، کک و...
- ۳۸- عمدۀ فروشی و...
- ۳۹- نقلیه موتوری و...
- ۴۰- تولید کاغذ و...
- ۴۱- تأمین برق و گاز و...
- ۴۲- کشت و صنعت
- ۴۳- تولید محصولات لاستیکی و....
- ۴۴- وسایل نقلیه موتوری و...
- ۴۵- هتل و رستوران
- ۴۶- استخراج سنگ‌های معدن و اورانیوم
- ۴۷- وسایل حمل و نقل
- ۴۸- خرده فروشی بجز...
- ۴۹- املاک و مستغلات
- ۵۰- عمدۀ و خرده فروشی وسایل نقلیه و...
- ۵۱- بازیافت
- ۵۲- تولید مبلمان
- ۵۳- کفش
- ۵۴- زغال سنگ و...
- ۵۵- حمل و نقل و...
- ۵۶- کالا از نی و...
- ۵۷- کرایه دادن....
- ۵۸- محصولات فلزی فابریکی بجز...
- ۵۹- سایر سنگ‌های معدنی
- ۶۰- ساختمان
- ۶۱- فروش و نگهداری وسایل نقلیه و...
- ۶۲- ماهیگیری
- ۶۳- حمل و نقل زمینی و....

جدول (۲) - توزیع بخشی زنان بر حسب سواد

سایر	عالی	مستسطه	راهنمایی	ابتدایی	پاسواد	بی سواد	می سواد
۱۳/۵۵.....	۰/۱۷.....	۱/۸۰.....	۹۰/۴۰.....	۱/۸۹۷۰.....	۴۱/۰۸۰.....	۵۸/۹۲۰.....	کشاورزی
۳/۸۸.....	۴/۲۱.....	۱۰/۳۹.....	۹۶/۷۴.....	۳۰/۴۲۰.....	۸۱/۸۱.....	۳۱/۳۹.....	مالیگیری
۲/۰۵۰.....	۳۲/۱۴.....	۵۰/۱۳۷.....	۵۰/۳۹.....	۷/۱۵.....	۹۶/۹۶.....	۳۰/۴۰.....	معدنی
۱۸۷۹.....	۱/۳۳.....	۱/۱۶۱.....	۳۹/۱۹.....	۷۶/۶۹.....	۷۶/۶۹.....	۲۳/۳۱.....	صنعت
۱/۷۳.....	۳۴/۰۱.....	۵۲/۱.....	۴۹/۴.....	۹۷/۰۹.....	۲/۲۱.....	۲/۲۱.....	برق
۰/۰۱.....	۱۲/۰۸.....	۲۱/۱۲.....	۲۳/۱۷.....	۷۷/۹۷.....	۲۲/۰.....	۲۲/۰.....	ساختمان
۱۲۷۹.....	۱/۰۹۰.....	۱۶/۳۴.....	۱۲/۲۵۲.....	۲۰/۸.....	۲۳/۷.....	۱۹/۸.....	هتل و رستوران
۸/۸۷.....	۱/۰۹۸.....	۳۱/۲۴۰.....	۱۵/۹۹.....	۱۵/۱۴.....	۸/۲.....	۸/۲.....	عمله فروشی
۰/۷۹.....	۳/۰۲.....	۶۰/۳۹.....	۹۹/۰۵.....	۹۹/۰۵.....	۱/۴۵.....	۱/۴۵.....	واسطه گردی
۲/۱۶.....	۳/۹/۹۷.....	۴۱/۹۶.....	۸/۷۳.....	۴/۷۵.....	۹۵/۱۴۷.....	۴/۰۳.....	مستغلات
۲/۱۴.....	۳/۰/۷۴.....	۵۴/۰۹.....	۹/۹۱.....	۴/۲۱.....	۹۸/۰۵۹.....	۱/۴۱.....	دغاغ
۱/۷۷.....	۳/۷/۳۲.....	۱/۷۸.....	۱/۳۴.....	۹۹/۰۴۰.....	۰/۰۰.....	۰/۰۰.....	آموختن
۲/۳۷.....	۴/۱۳۲.....	۳/۳/۸۴.....	۱۲/۷۴.....	۷/۹۲.....	۹۸/۱۰.....	۱/۱۰.....	بهداشت
۳/۲۸.....	۲/۱۱۱.....	۴۴/۸.....	۱۰/۹۰.....	۱۲/۲.....	۹۲/۲۴.....	۹۹/۱.....	حمل و نقل
۵/۳۴.....	۱/۱/۱۶.....	۳/۵/۸۹.....	۲۰/۰۱.....	۱۷/۱۲۰.....	۹۴/۴۴.....	۵/۰۴.....	سایر
۱۵/۴۶.....	۲/۲۰۲.....	۲/۱/۱۲۰.....	۷۹/۹.....	۲۰/۱.....	۲۰/۱.....	۲۰/۱.....	کل

جدول (٣) - محاسبه ضریب اشتغال بخشی، ضریب اشتغال بخشی زبان / خصوصی، دولتی، تعاونی (ضریب در ١٠٠)

- ۱- کشاورزی
- ۲- ماهیگیری
- ۳- معدن
- ۴- صنعت
- ۵- عمده فروشی و خرد هفروشی
- ۶- آب و برق و گاز
- ۷- هتل و رستوران
- ۸- ساختمان
- ۹- حمل و نقل و ارتباطات
- ۱۰- واسطه گری های مالی
- ۱۱- مستغلات
- ۱۲- اداره امور عمومی
- ۱۳- آموزش
- ۱۴- بهداشت و مددکاری
- ۱۵- سایر خدمات عمومی، اجتماعی و خانگی

۴) - ضریب اشتغال پخشی زنان بر حسب همارت (ضرب در ۱۰۰۰۰۰)

جدول (۵) - ضریب اشتغال بخشی بر حسب سواد (ضریب در ۱۰۰)

سال	علی	متوجه	ابتدایی	باسواد	تی سواد	کشاورزی
۱۳۹۰.....	۰۰۲.....	۰۰۲.....	۰۰۷۲.....	۰۰۹۰.....	۰۰۴۸۰.....	ماهیگردی
۱۰۹.....	۰۰۹.....	۰۰۹.....	۰۰۴۳.....	۰۰۶۱.....	۰۰۷.....	معدن
۱۱۳.....	۰۲۰.....	۰۲۰.....	۰۰۳۷.....	۰۰۴۷.....	۰۰۲.....	صنعت
۱۳۹۴.....	۰۰۲۵.....	۰۰۲۵.....	۰۰۲۵.....	۰۰۴۵.....	۰۰۳۰.....	آب و برق و...
۱۰۲۳.....	۰۰۵۶.....	۰۰۵۶.....	۰۰۵۲.....	۰۰۷.....	۰۰۳۲.....	ساختن
۱۰۹.....	۰۰۲۱.....	۰۰۲۱.....	۰۰۲۹.....	۰۰۴۲.....	۰۰۳۷.....	هتل و رستوران
۱۰۳۱.....	۰۰۱۶.....	۰۰۱۶.....	۰۰۴۷.....	۰۰۳.....	۰۰۵۷.....	حمل و نقل و...
۱۰۰۸.....	۰۰۰۵۳.....	۰۰۰۵۳.....	۰۰۳۷.....	۰۰۳۱.....	۰۰۲۵.....	عمله فروشی و...
۱۰۱۱.....	۰۰۱۸.....	۰۰۱۸.....	۰۰۳۶.....	۰۰۴۴.....	۰۰۳۰.....	واسطه گردی مالی
۱۰۲۵.....	۰۱۹۹.....	۰۱۹۹.....	۰۰۷۳.....	۰۰۲۸.....	۰۰۱۵.....	استغلات
۱۰۰۲.....	۰۰۴۹.....	۰۰۴۹.....	۰۰۷.....	۰۰۰۵.....	۰۰۰۰.....	دفعات
۱۰۹۳.....	۰۱۹۹۳.....	۰۱۹۹۳.....	۰۰۷۳.....	۰۰۲۸۰.....	۰۰۱۵.....	آموزش
۱۰۲۰.....	۰۰۰۴.....	۰۰۰۴.....	۰۰۰۵.....	۰۰۰۵.....	۰۰۰۰.....	بهداشت
۱۰۲۵.....	۰۱۹۹۰.....	۰۱۹۹۰.....	۰۰۰۵.....	۰۰۰۵.....	۰۰۰۰.....	سال
۱۰۲۸۴.....	۰۱۹۹۹.....	۰۱۹۹۹.....	۰۰۰۷۹.....	۰۰۰۷۹.....	۰۰۰۰.....	
۱۰۲۵۰.....	۰۱۹۸۳.....	۰۱۹۸۳.....	۰۰۰۸۴.....	۰۰۰۸۴.....	۰۰۰۰.....	
۱۰۲۰.....	۰۰۰۵۳.....	۰۰۰۵۳.....	۰۰۱۸.....	۰۰۱۸.....	۰۰۰۰.....	

جدول (٤) - ضريب اشتغال زنان بر حسب سواد در بخشهاي خصوصي دولتي و تعاوني (ضرب در ۱۰۰)

ادامہ جدول (۴)